

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomikoulutus

Sami Kotasaari, Elisa Mustamaa

Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden huomioi- minen yläkoulun opetuksessa

Opinnäytetyö 2017

Tiivistelmä

Sami Kotasaari, Elisa Mustamaa

Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden huomioiminen yläkoulun opetuksessa, 26 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosionomi AMK

Opinnäytetyö 2017

Ohjaajat: lehtori Minna Koponen, koulutuspäällikkö Helena Wright, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa siitä, minkälaista seksuaalikasvatusta yläkoulussa on ja miten oppilaat kokevat sen. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada ajankohtaista tietoa yläkoulun seksuaalikasvatuksen nykytilasta ja siitä, kuinka nuoret seksuaalikasvatuksen kokevat.

Opinnäytetyö oli kvantitatiivinen tutkimus. Se oli suunnattu lappeenrantalaisen yläkoulun satunnaisille yhdeksänsille luokille. Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselyn avulla, ja siihen vastasi 48 oppilasta. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään seksuaalisuuden muototutumista lapsuudesta varhaisaikuisuuteen sekä seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuutta. Lisäksi teoriaosuudessa käsitellään seksuaalikasvatuksen opetusmateriaalia.

Tutkimustuloksista selvisi, että yläkoulun oppilaat ovat pääosin melko tyytyväisiä koulusta saamaansa seksuaalikasvatukseen. Opettajan valmiudet toteuttaa seksuaalikasvatusta koettiin riittäviksi ja opetus luontevaksi. Puutteita huomattiin pääasiassa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen huomioinnissa. Seksuaalisuudesta ja sukupuolesta avoimesti keskusteleminen koettiin oppilaiden välillä hankalaksi.

Jatkotutkimusaiheena voisi vertailla sukupuolten kokemuksia toisiinsa. Myös eri koulujen vertailu vaikkapa kansallisesti voisi tarjota mielenkiintoisia tuloksia seksuaalikasvatuksen toteuttamisesta. Myös konkreettinen tietopaketti tasa-arvoisen ja monialaisen seksuaalikasvatuksen tueksi voisi olla potentiaalinen jatkotyöskentelyn aihe.

Avainsanat: seksuaalisuus, moninaisuus, seksuaalikasvatus, nuoret

Abstract

Sami Kotasaari and Elisa Mustamäa

Consideration of gender and sexual diversity in secondary school education, 26 pages, 3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2017

Instructor: senior lecturer Minna Koponen, degree programme manager Helena Wright, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this thesis was to study the ninth graders experiences of sexual education in Lappeenranta. The goal of this thesis was to get current information about sexual education and how the youth experiences it.

This study applied the quantitative approach. The data for this thesis was collected via Webropol survey. A total of 48 students answered the questionnaire. This thesis also presents theoretical information about the forming of sexual identity from childhood through early adulthood as well as the diversity of sexuality and gender.

The results from the study show that secondary school students are fairly satisfied with the sexual education they have received. Students were content with the teachers knowledge and ability to teach the subject naturally. The attention given to sexual and gender minorities was found slightly lacking. Open discussion about sexuality and gender was perceived as difficult and awkward.

Further studies could expand on the differences of experiences between genders. Comparing different schools nationally might also be able to produce interesting results about the state of sexual education. Also, a concrete guide for teaching staff about equal sexual education could be a potential project for further development.

Keywords: sexuality, diversity, sexual education, youth

Sisällys

1 Johdanto.....	5
2 Seksuaalisuus	6
2.1 Seksuaalisuuden kehitys	7
2.2 Seksuaalisuuden portaat	9
2.3 Seksuaalioikeudet	13
3 Seksuaalikasvatus yläkoulussa	15
3.1 Seksuaalikasvatuksen materiaali.....	15
3.2 Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus koulun arjessa	17
3.3 Opetussuunnitelma.....	18
4 Opinnäytetyön tavoite ja toteutus	19
5 Eettisyys ja luotettavuus	20
6 Tulokset.....	21
7 Pohdinta	24
Lähteet.....	28

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Suostumus
- Liite 3 Kyselylomake

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, minkälaista seksuaalikasvatusta yläkoulussa opetetaan ja miten oppilaat kokevat opetuksen. Toteutamme opinnäytetyömme yhteistyössä lappeenrantalaisen yläkoulun kanssa. Teemme Webropol-kyselyn, jossa tarkoituksena on selvittää yläkoululaisten ajatuksia ja kokemuksia seksuaalikasvatukseen liittyen.

Alati muuttuvan maailman asenteet ja arvot luovat paineita erilaisuuden kunnioittamiseen. Aiheemme on hyvin ajankohtainen, sillä yhdenvertaisuuslaki edellyttää moninaisuuden huomioimista. Yhdenvertaisuuslaissa sanotaan: *Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi* (Yhdenvertaisuuslaki 2014). Tutkittuamme terveystiedon oppikirjoja ja pohdittuamme omia kokemuksiamme seksuaalikasvatuksesta, huomasimme, että terveystiedon tunneilla käsitellään ja opitaan lähinnä anatomisia ja fysiologisia ominaisuuksia, mutta itse seksuaalisuuden kokonaisvaltainen käsittely jää vähäiseksi. Seksuaalikasvatusta olisikin siis hyvä päivittää eritoten nuorten tarpeita vastaavaksi. Seksuaali-identiteetin muodostuminen yläkouluikäisillä on ajankohtaista, jonka takia seksuaalisuutta olisi hyvä käsitellä huomattavasti enemmän ja avoimemmin kouluympäristössä.

Tulevina sosiaalialan ammattilaisina haluamme perehtyä tähän tärkeään aiheeseen. Seksuaalisuutta ei käsitellä kouluissa välttämättä riittävän laajasti. Tasa-arvoisuutta ja moninaisuutta korostetaan yhteiskunnassamme koko ajan enemmän, ja me voimme työmme kautta tuoda tietoisuutta siitä, miksi seksuaalisuuden moninaisuuden ymmärtäminen ja tiedostaminen ovat kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta tärkeitä. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii tasa-arvolain velvoittama tasa-arvosuunnitelma, jonka laadintavelvoite koskee kaikkia oppilaitoksia (Opetushallitus).

2 Seksuaalisuus

Maailman terveysjärjestön (WHO) seksuaalisuuden määritelmän mukaan seksuaalisuus on olennainen osa ihmisyyttä kaikissa elämän eri vaiheissa. Se käsittää ihmisen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, erotiikan, mielihyvän, seksuaaliset suhteet ja lisääntymisen. Seksuaaliset kokemukset ja ilmenemismuodot voivat esiintyä muun muassa fantasioissa, käyttäytymisessä ja ihmissuhteissa. Seksuaalisuuden ilmeneemiseen vaikuttavat myös biologiset ja uskonnolliset tekijät. (THL 2016.) Kulttuurin muuttuessa myös seksuaalisuutta säätelevät normit ja asenteet muuttuvat. Esimerkiksi viime vuosikymmeninä tapahtunut muutos asenteissa homoseksuaalisuutta kohtaan. (Apter, Väisälä & Kaimola 2006, 15.) Seksuaalisuus kuuluu jokaisen ihmisen perusoikeuksiin, ja jokaisella on oikeus olla seksuaalinen haluamallaan tavalla. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 11.)

Sukupuoli

Ihmisen sukupuolta voidaan tarkastella geneettisestä, anatomisesta, psyykkisestä, juridisesta tai sosiaalisesta näkökulmasta. Sukupuoli on myös ihmisen oma kokemus omasta itsestään ja siitä, mitä hän tuntee olevansa, jolloin puhutaan sukupuoli-identiteetistä. Sukupuolen ilmaisua ovat esimerkiksi käytös ja pukeutuminen. Sukupuoli-identiteetti ja ilmaisu eivät kuitenkaan määritä ihmisen seksuaalista suuntautumista. Sukupuoli on moninainen kokemus, johon vaikuttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset ulottuvuudet. Yhteiskunnassamme oletetaan yleisesti, että ihminen on joko nainen tai mies. Sukupuolen moninaisuus kyseenalaistaa tämän jaottelun, eikä ole pelkästään vähemmistöjä kuvaava termi. Seuraavassa kappaleessa käsitellään nimenomaan sukupuolivähemmistöjä. (THL 2015.)

Sukupuolivähemmistöt voidaan jakaa trans- ja intersukupuolisiin. Transihminen on henkilö, jonka sukupuoli-identiteetti tai ilmaisu eroaa hänelle syntymässä määritellystä sukupuolesta. Transihmiset voidaan jakaa edelleen transsukupuolisiin, transgendereihin ja transvestiitteihin. Transsukupuolisen henkilön kokemus omasta sukupuolesta eroaa hänen juridisesta sukupuolestaan, jolloin hän saattaa kokea sukupuoliristiriitaa. Sukupuoliristiriita tarkoittaa, että henkilön sukupuoli-identiteetti ei vastaa hänen kehoaan tai sitä, kuinka muut ihmiset hänen sukupuolensa näkevät. Transgenderin tai muunsukupuolisen henkilön sukupuoli on yhdistelmä nai-

seutta ja mieheyttä, tai ei kumpaakaan. Transgender voi esimerkiksi kokea olevansa sukupuoli-eton tai monisukupuolinen. Transvestiitti eläytyy toiseen sukupuoleen esimerkiksi pukeutumisen kautta. Intersukupuolisella henkilöllä fyysiset ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen. (THL 2015.)

Sukupuolen moninaisuuden vuoksi henkilön sukupuolen ja ominaisuuksien asettaminen tiettyihin lokeroihin ei ole yksiselitteistä. Laaja termistö voidaan kuitenkin nähdä keinona itsensä ja muiden ymmärtämiselle. (Seta Transtukipiste 2013.)

Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalinen suuntautuminen määrittyy sen mukaan, kehen ihminen tuntee seksuaalista tai emotionaalista vetoa. Seksuaalinen suuntautuminen voidaan käsittää siten hyvin moninaisesti. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus viittaa ihmisten koko suuntautumisten kirjoon. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä käytetään erilaisia lyhenteitä, kuten HLBT (homot, lesbot, biseksuaalit, transihmiset) tai englanniksi LGBT (lesbian, gay, bi, trans). Joskus lyhenteen perään lisätään kirjaimet Q ja I queer-henkilöiden ja intersukupuolisten mukaan. (Seta 2016b.)

Heteroseksuaali on henkilö, joka on kiinnostunut vastakkaisesta sukupuolesta. Homoseksuaali on henkilö, joka on kiinnostunut omasta sukupuolestaan. Homo voi olla nimitys joko mies- tai naispuolisesta homoseksuaalista, lesbo naispuolisesta. Biseksuaali on kiinnostunut sekä miehistä että naisista. Henkilöä, joka ei pidä sukupuolta olennaisena tekijänä voidaan kutsua myös panseksuaaliksi. Vähemmän yleisiä termejä ovat transsuuntautuneisuus ja queer-sanalla identtifoituminen. Transsuuntautunut henkilö on kiinnostunut transihmisistä. Queer-henkilö ei määrittele suuntautumistaan Aseksuaali on henkilö, joka ei tunne seksuaalista vetovoimaa muihin ihmisiin, mutta tämä ei sulje pois emotionaalista vetovoimaa. (Seta 2016b.)

2.1 Seksuaalisuuden kehitys

Seksuaalinen kehitys alkaa heti lapsen syntymästä ja seksuaalisen identiteetin sekä minäku-
van muotoutuminen jatkuvat koko elämän ajan (THL 2016). Lapsuuden seksuaalisuus ilmenee eri tavalla kuin nuoren tai aikuisen. Lapsuudessa se on lähinnä oman kehon ihmettelyä, kuten mielihyvään ja tunteisiin tutustumista. (Väestöliitto 2016.) Lapsuuden seksuaalisuus ei tavoittele parisuhdetta, lisääntymistä tai aikuisseksuaalista kosketusta. Sen sijaan se on läheisyyden

opettelua sekä turvan ja huolenpidon kokemuksia. Lapsuusiässä seksuaalisuuteen tutustuminen tapahtuu huolettoman hauskanpidon ja leikin kautta. (Apter ym. 2006, 205.) Seksuaalinen kehitys tapahtuu mielessä ja kehossa riippumatta siitä, kuinka nopeasti seksuaalisessa käyttäytymisessä edetään (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 10).

Murrosiässä seksuaalisuus kehittyy psyykkisen, sosiaalisen ja seksuaalisen kehitysprosessin kautta. Muutosten myötä nuoren on totuttava kehossa tapahtuviin muutoksiin, minäkuvansa kehittymiseen ja heränneeseen seksuaaliseen kiinnostukseen muita ihmisiä kohtaan. (THL 2014a.) Nuoruuden perustehtävien pohjalta kehittyvää seksuaalisuutta voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta (Aalberg & Siimes 2007, 97). Perustehtävällä tarkoitetaan tiettyyn ikävaiheeseen liittyvää teemaa tai haastetta, joka tulee tietyssä ikävaiheessa kohdattavaksi (Päivänsalo, Lindblom-Ylänne, Niemelä & Anttila 2016, 183). Nuoruuden perustehtäviin kuuluu oman kehonkuvan muodostaminen, irtautuminen vanhemmista sekä ihmissuhteiden syventäminen (Aalberg & Siimes 2007, 97).

Nuoruuden perustehtävät

Kehon fyysiset muutokset muokkaavat nuoren identiteettiä eli käsitystä itsestään. Varhaisnuoruudessa nuori on vielä identiteetin etsintävaiheessa, jolloin hän ei ole vielä sitoutunut mihinkään tiettyyn käsitykseen itsestään. (Peltomaa & Mikkola 2007, 58.) Nuori kokee ristiriitaisia tunteita muuttuvan ruumiinkuvansa ja lisääntyvien halujensa vuoksi (Aalberg & Siimes 2007, 97). Nuoruusiän fyysiseen kehitykseen liittyy epävarmuuden, häpeän ja pelon tunteita. Seksuaalisuuden herääminen saattaa hämmentää nuorta niin paljon, että hän kokee esimerkiksi vanhempien läheisyyden epämiellyttäväksi tai vaatii ympärilleen fyysisen koskemattomuuden alueen. (Peltomaa & Mikkola 2007, 58.)

Nuoren irtaantuessa vanhemmistaan hän alkaa rakentaa omaa seksuaalista identiteettiään. Tällöin hän alkaa työstämään uudelleen toiveita ja haluja, joita hän vanhempiinsa kohdistaa. Tässä nuoruuden vaiheessa pinnalle nousevat oidipaaliset sisällöt, etenkin niin sanottu kielteisen oidipaalinen tilanne. Sillä tarkoitetaan rakkaussuhdetta samaa sukupuolta edustavaan vanhempaan. Nuoren etsiessä heteroseksuaalisuutta, on havaittu lähes aina ensin puolustuksellinen elementti, jolloin nuori lähtee etsimään seurustelusuhdetta. Seurustelusuhde toimii niin sanotusti tunteiden suojana samaa sukupuolta edustavaa vanhempaa kohtaan. (Aalberg & Siimes. 2007, 97.)

Kolmantena perustehtävän vaiheena on ikätovereiden seura ja heidän kanssaan ryhmän muodostaminen. Alussa tytöt ja pojat ovat jakautuneet omiin ryhmiinsä, koska tarvitsevat suojaa hämmentäville seksuaalisille haluille ja peloille eli sosiaaliselle vertailulle. Tämän jälkeen tytöt ja pojat alkavat muodostaa joukon, jossa on molempia sukupuolia. Tällaisenryhmän sisällä alkaa muodostua keskenään seurustelupareja, jotka ovat esiasteita varsinaisille seurustelusuhteille. (Aalberg & Siimes 2007, 98; Päivänsalo ym. 2016, 142.)

2.2 Seksuaalisuuden portaat

Korteniemi-Poikela & Cacciatore (2015) ovat kuvanneet seksuaalisuuden kehittymistä portaitaisen mallin avulla (Kuva 1). Se on tunnekasvatusmalli, jonka sisällöt perustuvat eri-ikäisten lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksen kokemuksiin, tutkimuksiin, kehityopsykologiaan ja nuorille suunnatun kouluterveyskyselyn tietoihin. Jokainen etenee portaissa omaa tahtiaan ja sen on tarkoitus antaa yksilön ikätason ja –vaiheen huomioivan lähestymistavan seksuaalisuuteen. Portaissa annetut ikähaarukat ovat suuntaa-antavia arvioita eikä kyse ole toiminnasta, vaan lähinnä kyvystä käsitellä seksuaalisuuteen liittyviä asioita ja tunteita.

Ensimmäinen porras on nimeltään Olen ihana. 0-4-vuotias lapsi rakastaa itseään ja hyväksyy itsensä sellaisena, kun on. Vanhemman läheisyys on hänelle erityisen tärkeää ja turvallisella kiintymyssuhteella on suuri merkitys kehitykseen tässä vaiheessa. Lapsi tutkii kehoaan estottomasti maistamalla, haistamalla ja leikkimällä. Tässä iässä lapsi on kiinnostunut myös muiden kehoista ja pitää niitä mielenkiintoisina.

3-8-vuotiaat lapset ovat Tykkäyskaveri –portaalla, jossa he alkavat kohdistamaan tunteita ikätovereihinsa sekä alkavat vaatia vuorovaikutteisuutta. Tässä vaiheessa lapsi on läheisyyden- ja hellyydenkipeä, jolloin hän suukottelee, halaa ja silittää rakkaita ihmisiä. Lapsi oppii tunne-elämän sääntöjä, koska muiden läheiseen huomioimiseen tarvitaan toisen lupa. Ihastuminen ja kaveruuden käsitteet saavat eri merkityksen.

Leikki-iässä eli noin 3-9-vuotiaana on yleistä, että lapsi rakastuu lähipiirin turvalliseen aikuiseen, esimerkiksi omaan vanhempaan tai opettajaan. Näihin aikoihin lapsi kiinnostuu myös omasta alkuperästään, lisääntymisestä sekä tyttöjen ja poikien eroavaisuuksista. Tätä myötä lapsi oppii arvostamaan omaa ja toisen sukupuolta.

Neljännellä Idoli ihastuttaa –portaalla, noin 6-12-vuotias lapsi kiinnostuu ja rakastuu yleisesti hyväksytyyn kohteeseen, kuten julkisuuden henkilöön. Ihastumisen sijaan, tunne voi olla enemminkin ihailua, esimerkiksi kaveriporukan keskeistä fanitusta jotain yhtyettä tai julkisuuden henkilöä kohtaan. Rakkaussuhteista unelmoidaan, mutta seurustelu ei ole vielä ajankohtaista. Tällä portaalla seksuaaliset fantasiat alkavat kehittyä mielikuvituksen ja tarinoiden avulla.

8-18-vuotiaana, Tuttu mutta salattu-portaalla ihastumisen kohde on joku lähipiirin henkilö, useimmiten ikätoveri. Ihastuminen pidetään salaisuutena ja omien voimakkaiden tunteiden hallitsemista opetellaan. Tällä portaalla nuori tutustuu vartalonsa, esimerkiksi itsetyydytyksen avulla, jossa mielikuvat ovat hajanaisia, eivätkä useinkaan liity rakastumiseen.

Tuttu ja kaverille kerrottu –portaalla, noin 9-14-vuotiaana ihastumisen tunteista uskalletaan kertoa ystävälle, jolta saatu hyväksyntä antaa varmuutta omille tunteille ihastumista kohtaan. Myös ystävyyspelisääntöjä opetellaan tällä portaalla, kuten kuuntelemisen ja kertomisen taitoja. Nämä taidot edesauttavat myöhemmin solmittavien seurustelusuhdeten alkamista ja sujumista.

Seitsemännellä portaalla eli Tykkään sinusta –portaalla, nuori lähestyy ihastumisen kohdetta konkreettisesti. Lähestymistapaa suunnitellaan pitkään ja yleensä myös ystävä on siinä mukana. On mahdollista saada vastakaikua omille tunteille, mutta myös rukkaset ovat mahdolliset. Vaikka ihastumisen kohde tietää tunteiden olemassaolosta, on oleellista kestää se. Tämä vaihe on oleellinen 10-15-vuotiaana.

Käsi kädessä –portaalla, noin 12-16-vuotiaana seurustelusuhde ei ole salaisuus. Ihastuminen on molemminpuolista, eikä sitä pelätä näyttää muulle maailmalle. Koko energia menee siihen, että uskaltaa näyttää välittämisen ja ihastumisen tunteen fyysiselläkin tavalla, kuten kädestä pitämällä ja koskettamalla. Yhdessä ollessa ei välttämättä kuitenkaan uskalleta edes puhua toisilleen. Pettymyksen ja hylätyksi tulemisen tunteiden käsittelyä opetellaan myös tällä portaalla.

Portaalla Suudellaan, koskettaminen ja suudelmat ovat ajankohtaisia, jota myötä aukeaa täysin uudenlainen seksuaalinen maailma. Hellyydenosoituksen rajautuvat etenkin suun ja kaulan

alueille, muualta koskettaminen olisi vielä tässä vaiheessa liian jännittävää. Itsetyydytyksen aikana voidaan haaveilla ja fantasioida seurustelukumppanista sekä yhteisestä kanssakäymisestä. Suudelmat ja koskettaminen voi laukaista seksuaalisen kiihottumisen tunteen. Tämä vaihe on ajankohtainen noin 14-18 vuoden iässä.

Mikä tuntuu hyvältä –portaalla hyväilyseksi on ajankohtaista. Siinä kokeillaan yhdessä seksuaalisen nautinnon kokemuksia sekä mikä tuntuu toisesta hyvältä ja mistä toinen kiihottuu. Tavoitteena ei ole yhdyntä vaan hellyyden jakaminen ja kehonviestien tulkinnan opettelu. Seurustelusuhde on turvallinen ja keskustelu suhteessa on avointa. Tässä vaiheessa nuori on noin 15-20-vuotias.

Viimeinen vaihe on Rakastella –porras, jossa ihminen on valmis seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tunteet ovat syviä ja tavoitteena on yhteisnautinto. Tässä vaiheessa nuorella tulisi olla tarpeeksi tietoa ja taitoa suojautumisesta, kunnioituksesta kumppania kohtaan sekä empatiakykyä.

Porras	Ikä	Kuvaus
Olen ihana	0-4	Lapsi tutkii kehoaan estottomasti maistamalla, haistamalla ja leikkimällä. Hyväksyy itsenä sellaisena kuin on.
Tykkäyskaveri	3-8	Lapsi on läheisyyden- ja hellyydenkipeä, jolloin hän suukottelee, halaa ja silittää rakkaita ihmisiä.
Vanhempien ihailu	3-9	On yleistä, että lapsi rakastuu lähipiiriin turvalliseen aikuiseen, esimerkiksi omaan vanhempaan tai opettajaan. Tyttöjen ja poikien eroavaisuudet kiinnostavat.
Idoli ihastuttaa	6-12	Lapsi kiinnostuu esimerkiksi julkisuuden henkilöstä. Seksuaaliset fantasiat alkavat kehittyä mielikuvituksen kautta.
Tuttu mutta salattu	8-18	Ihastumisen kohteena usein tuttu, mutta ihastuminen salataan. Tutustutaan omaan vartaloon esimerkiksi itsetyydytyksen kautta
Tuttu ja kaverille kerrottu	9-14	Ihastumisesta kerrotaan kaverille ja ystävyyden pelisääntöjä opetellaan, kuten kuuntelemisen ja kertomisen taitoja.
Tykkään sinusta	10-15	Ihastumisen kohdetta lähestytään konkreettisesti.
Käsi kädessä	12-16	Seurustelusuhde ei ole salaisuus. Fyysisellä tavalla, kuten kädestä pitämisellä ja koskettamisella välitetään ihastumisen tunteita.
Suudellaan	14-18	Hellyydenosoitukset rajautuvat suun ja kaulan alueelle, joka voi laukaista kiihottumisen tunteen, mutta muualta koskettaminen on vielä liian jännittävää.
Mikä tuntuu hyvältä	15-20	Hyväilyseksi on ajankohtaista ja siinä kokeillaan yhdessä sitä, mikä tuntuu hyvältä ja mistä toinen kiihottuu. Tavoitteena ei ole yhdyntä vaan toisen kehonviesteihin tutustuminen.
Rakastella		Ilminen on valmis seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tunteet ovat syviä ja tavoitteena yhteisnautinto.

Taulukko 1. Seksuaalisuuden portaat

Kun kaikki portaat ovat edetty omaan tahtiin ja kaikki tunteet omassa mielessä ja kehossa on koettu, ihminen pystyy olla tasapainossa näiden tunteiden ja tuntemusten kanssa. Tällöin ihminen voi harrastaa seksiä seksuaalisen halun vuoksi tuottaakseen nautintoa itselleen sekä pystyy samalla toimimaan kumppaninsa kanssa yhteisten tavoitteiden mukaan. Ihmisen oma arvomaailma ja moraali määrittelevät sen mikä on oikein ja mikä väärin. Seksiin ei aina tarvita ihastumista tai rakastumisen tunnetta, vaan seksuaalinen kiihottuminen tapahtuu yksilön omassa kehossa, vaikka tuntematonta kohtaan, joka voi edetä seksisuhteeksi. Jokaisessa rakastelussa on kuitenkin läsnä tavalla tai toisella kolme kerrosta: järki, tunne ja biologia.

2.3 Seksuaalioikeudet

Seksuaalisuus on ihmiselle vahvistava voimavara, joka tukee hänen identiteettiään ja itsetuntoaan. Jokaisen on voitava tehdä päätökset liittyen omaan seksuaalisuuteen, terveyteen, kehoon ja lisääntymiseen liittyvissä kysymyksissä ja näitä päätöksiä tulisi saada tehdä ilman pelkoa. Jotta ihmiselle voitaisiin turvata nämä asiat, on julkaistu seksuaalioikeudet, jotka perustuvat ihmisoikeuksiin. Jokaisella yksilöllä tulee olla oikeus hallita omaa seksuaalielämäänsä. Seksi ei saa ahdistaa tai pelottaa, eikä siihen saa painostaa tai pakottaa. Kaikilla, lapsesta vanhukseen on oikeus nauttia seksuaalielämästä turvallisesti ja tasapainoisesti. (Ilmonen & Korhonen 2015, 5-13.) Nuorten osalta tärkein seksuaalioikeus on saada kehittyä omaan tahtiin ja häiritsemättä omanlaiseen seksuaalisuuteen (Apter ym. 2006, 215).

Jokaisella on myös oikeus tietoon seksuaalisuudesta, sekä siihen liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotta ihminen osaa tehdä vastuullisia ja itsenäisiä päätöksiä, hänen tulee tietää seksuaalisuuden rikkaudet ja riskit elämän eri vaiheissa. Seksuaalikasvatuksen eli seksuaalivalistuksen, -opetuksen ja -neuvonnan tulee olla puolueetonta, moniarvoista ja tiedon tulee olla helposti saatavilla. Nuorien osalta erityisesti tieto seksuaalisuudesta on tärkeää, koska se toimii pohjana päätöksenteossa seksiin liittyvissä asioissa. (Ilmonen & Korhonen 2015, 18-21.)

Seksuaalioikeuksiin kuuluu oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi, kuten suojeleu raiskauksilta, sukuelinten silpomiselta, seksuaaliselta väärinkohtelulta ja häirinnältä. Myös oikeus päättää itse avioitumisesta, ja suojautuminen ei-toivotuilta raskauksilta ja seksitaudeilta kuuluu sek-

suaalioikeuksiin. Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä on suojeltava sukupuoleen kohdistuvalta väkivallalta, sillä heillä on muita suurempi riski joutua väkivallan kohteeksi. (Ilmonen & Korhonen 2015, 24-27.)

Kaikilla ihmisillä on oikeus seksuaaliterveyspalveluihin. Joissain maissa seksuaaliterveyspalvelut ovat vain aikuisille suunnattu, koska ne liitetään perhe-elämään ja lisääntymiseen. Suomessa seksuaaliterveydenhoito nähdään useasti lisääntymisikäisten palveluina, vaikka sitä tulisi tarjota kaikille elämän eri vaiheissa. (Ilmonen & Korhonen 2015, 30-31.)

Yhteiskunnassa on erilaisia ihmisiä ja heillä kaikilla on oikeus olla näkyvä osa yhteiskuntaa ilman pelkoa syrjinnästä tai muusta kaltoinkohtelusta. Seksuaalioikeuksien tavoitteena on rakentaa yhteiskunta niin, että jokaisella on mahdollisuus näkyä ja olla tasa-arvossa. Tasa-arvon tulee näkyä eri tasoilla aina kansalliseen ja maailmanlaajuiseen tasoon asti. Tavoitteena on, että jokainen voi itse määrittää ja ilmaista oman seksuaalisuutensa ja sukupuoli-identiteettinsä ilman pelkoa. (Ilmonen & Korhonen 2015, 36-38.)

Jokaisella on oikeus yksityisyyteen ja tehdä yksityisiä päätöksiä omaan seksuaalisuuteen liittyen. Seksuaalista yksityisyyttä on kunnioitettava, jotta ihminen voi toteuttaa turvallista ja tyydyttävää sukupuolielämää ilman pelkoa. Esimerkiksi seksuaaliterveyspalveluiden on oltava yksityisiä ja luottamuksellisia. Varsinkin nuorille on tärkeää, että palvelut ovat luottamuksellisia, sillä nuori ei välttämättä halua muiden tietävän hänen asioistaan. Kaikille tulisi antaa mahdollisuus oppia mitä kannattaa jakaa itsestään ja muista toisille. Etenkin lapsille on tärkeää kertoa omaan seksuaalisuuteen liittyvien asioiden yksityisyydestä. (Ilmonen & Korhonen 2015, 42-44.)

Viimeisenä seksuaalioikeutena on oikeus vaikuttaa omien ja muiden seksuaalioikeuksien toteutumiseen. Päätöksenteossa perheiden, yhteisöjen, valtioiden ja YK:n tasolla ihmisten on voitava vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Ihmisten tulee myös voida vaikuttaa oikeuksien sisältöjen määrittelyssä. Esimerkiksi seksuaalikasvatuksessa tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa ja tehdä päätöksiä kasvatustietojen ja sisällön suhteen. Etenkin nuorten on tärkeää päästä vaikuttamaan seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa, sillä ne vaikuttavat nuoren seksuaali-identiteetin muodostumiseen ja lisäksi terveyteen, koulutukseen ja tulevaisuuteen. (Ilmonen & Korhonen 2015, 46.)

3 Seksuaalikasvatus yläkoulussa

Seksuaalisuus on käsitteenä erittäin laaja ja tämän sisällöltään moniulotteisen ilmiön mahdollistaminen pariin kirjankappaleeseen on äärimmäisen haastavaa. Kirjoissa tehdään paljon yleistyksiä ja niissä keskitytään vain yhteen tai pariin näkökulmaan aiheesta, vaikkakin aihetta olisi mahdollista käsitellä tämän hetken biologista ja fysiologista painottavaa näkökulmaa laajemmin. (Halonen ym. 2014, 24-25.) Valtaosan poikien mukaan ehkäisy- ja sukupuolitauteja koskevat asiat ovat jo yleisesti tiedossa ja opetukseen kaivattaisiin heille uutta tai vieraampaa tietoa, johon syventyä. Seksuaalisuutta käsittelevien tuntien määrä koettiin liian pieneksi ja opetus sisällöltään vajaaksi. (Väestöliitto 2014, 271.)

WHO:n seksuaalisuuden määritelmään peilaten seksuaalikasvatuksen tulisi olla laajaa ja monipuolista, ei ainoastaan seksuaaliseen käyttäytymiseen tai riskeihin liittyvää kasvatusta. Nuorilla tulisi olla taitoja päättää seksuaalisuudestaan ja suhteistaan. Siksi kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa keskitytään näkemään seksuaalisuus voimavarana auttaa nuoria kehittämään näitä taitoja. Erityisesti nuorten kanssa toteutettavassa seksuaalikasvatuksessa tulisi huomioida tarvelähtöisyys, eli nuorten toiveet ja ajatukset. Nuorten osallistaminen seksuaalikasvatuksen järjestämiseen on myös tärkeää ja opettajan olisi hyvä toimia keskustelun herättelijänä ja oppilaiden välisen viestinnän mahdollistajana. Yhteistyö kodin ja muiden sidosryhmien tulisi ottaa myös huomioon (THL 2014b). Lapsen ensisijainen kasvatusvastuu on kuitenkin vanhemmilla, mutta koulu on hyvin tiiviisti mukana lapsen kasvatuksessa (Opetushallitus).

3.1 Seksuaalikasvatuksen materiaali

Seuraavat kirjasarjat, kuten Vire (2011, Otava), Terveiden portaat (2010, Otava), Navigaattori (2011, Tammi), Voimaa (2012, WSOY), Dynamo (2011, Tammi), Syke (2011, Edita) sekä Terveudeksi; 1. Kasvun aika (2003, WSOY) olivat vertailtavina keskenään Väestöliiton toteuttamassa tutkimuksessa, painottuen erityisesti poikien ajatuksiin oppikirjojen seksuaalikasvatuksesta sekä ammattilaisten arviointiin teosten onnistuneisuudesta seksuaalisuuteen liittyvien osioiden osalta. (Halonen, Reyes & Kontula 2014, 24.) Oppikirjojen lisäksi, myös yleisellä tunti-ilmapiiirin mielekkyydellä sekä turvallisuuden tunteella on suuri merkitys seksuaaliopetuksen onnistumisen kannalta. Opettajan luovuudella tuntien suunnittelussa sekä hienovaraisuuden

osoittamisella sekä kunnioituksella oppilaiden yksityisyyttä kohtaan, on Väestöliiton (2012) tekemän tutkimuksen mukaan ensisijainen rooli tuntien rakentumisessa. Erityisesti pojilla on tyyppillistä eräänlainen anonyymiyden tarve, jossa omien tunteiden sekä henkilökohtaisten asioiden paljastaminen jätetään mahdollisimman vähäiseksi. Tämä ilmenee usein passiivisuutena. Sen sijaan, että hiljainen vetäytyminen tarkoittaisi kiinnostuksen puutetta, on se keino vältellä häpeää ja ikätovereiden ihmettelyä. (Väestöliitto 2012, 270.)

Opettajan asiantuntijuudella on ikäkin tärkeämpi merkitys seksuaalikasvatuksessa. Opettajan samaistuttavuus ja avoin persoona ovat poikien mielestä hyviä ominaisuuksia. Asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä ja laaja-alainen seksuaalisuuden tarkastelu ovat avainasemassa oppimisen kannalta. Tunneilla käsiteltävä seksuaalitieto tulisi liittää nuoria koskettaviin elämäntilanteisiin ja opetuksen myötä nuorten olisi hyvä kokea, että käsitelty asia voisi oikeasti tapahtua heidän omassa elämässään. Kieltäminen ja saarnaaminen seksiin liittyvistä tarpeista sen sijaan heikentävät opetuksen luotettavuutta. (Väestöliitto 2012, 273-275.)

Jos koulun tarjoama seksuaalikasvatus ei vastaa poikien tarpeisiin, hakevat he tietonsa muualta. Pojat peilaavat omaa seksuaalisuuttaan lähipiirisissä olevien miesten ja naisten kautta sekä etsivät tietoa internetistä. Myös ikätovereilla on suuri merkitys tiedon saamisen kannalta. Ongelmana on kuitenkin se, ettei ryhmässä välittyvä tieto ole välttämättä asenteetonta, eikä sisällöltään relevanttia. Koulusta saatua tietoa sen sijaan pidetään ensisijaisena oppina, vaikkakin moralisoiva kirjoitustapa, vähättely ja väistely tulevat nopeasti huomatuksi. (Halonen ym. 2014, 25.) Osa pojista lyö opetustilanteen leikiksi osittain häpeän ja toisinaan se vuoksi, etteivät usko opettajan tai oppikirjojen tarjoavan heille henkilökohtaisesti merkittävää tietoa seksuaaliasioista. Levoton käytös voi myös viitata epävarmuuteen omaa seksuaali-identiteettiä sekä suorituspainetta kohtaan. (Väestöliitto 2014, 274.) Oppikirjoissa esimerkiksi pornon katsomista moralisoidaan sekä pidetään ainakin epäsuorasti tuomittavana asiana ja peniksestä käytetään nimitystä ”siitin”, vaikkakin se voidaan liittää myös muuhun kuin lisääntymistarkoitukseen (Halonen ym. 2014, 25-27).

Pojat kokevat miehisyyteen liittyvän olennaisena osana seksuaalisen kyvykkyyden. He kokevat, että opetuksessa ei käsitellä riittävästi molemminpuolisia nautinnon kokemuksia tai yhdynätekniikoita. Heidän mielestään opetusta sensuroidaan merkittävästi ja heille tärkeitä aiheita vältellään. Opetuksen tehtävä olisi saada myös pojat ja tytöt ymmärtämään toisiaan paremmin.

Pojat haluaisivat kuulla tytöiltä itseltään tietoa esimerkiksi odotuksista, joita he poikiin kohdistavat. (Väestöliitto 2014, 275.) Odotusten tulisi olla realistisia, sillä esimerkiksi Dynamo kirjassa on ristiriitainen ja epäselvä otsikko, jossa rakastelussa mainitaan olevan sata muutakin juttua ja temppuja tuhansittain. Tempuista ei mainita ja pojalle syntyy osittain paineita ja ihmetystä siitä, mitä tällä käytännössä tarkoitetaan. (Halonen ym. 2014.)

Yksi poikien suurimmista roolipaineita liittyy kumppanin saamiseen ja seurusteluun. Pojille syntyy usein käsitys riittämättömyydestä, koska heistä saattaa tuntua siltä, ettei pelkkä tavallinen riitä. Terveystiedon kirjoissa on paljon kuvia komeista miehistä. Pojat eivät luota omaan ulkonäköönsä ja epäilevät kykyjään kumppanin etsinnästä ja seurustelussa. (Halonen ym. 2014, 29.)

3.2 Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus koulun arjessa

Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus ja normit ovat osa koulupäivän arkea ja oppilaitoksen käytäntöjä. Koulun oppilailla sekä heidän kanssaan työskentelevillä on kaikilla omat omaksutut käsitykset sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Ne eivät kulje mukana vain koulussa vaan käsitykset tulevat myös tiedotusvälineistä, lähisuhteista ja elinympäristöstä. Koulun tuottama tieto sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta on usein kapea-alaista ja heteronormatiivista. Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden kohtaamiseen asiallisesti ja onnistuneesti ei ole toimivia keinoja opettajille käytettäväksi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvilla opettajilla on usein paremmat lähtökohdat tunnistaa moninaisuus. He joutuvat myös pohtimaan oman sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmaisemista muulle henkilökunnalle ja oppilaille. Kertoessaan he ottavat riskin tulla syrjityksi tai kiusatuksi. (Lehtonen 2015, 104.)

Lehtosen (2012, 2010a) mukaan lähtökohtaisesti ajatellaan, että opetukseen otetaan mukaan seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus siten, että lisätään tietoisuutta seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Usein listataan vähemmistöihin liittyviä käsitteitä ja merkityksiä tai puhutaan oikeuksista, yhdenvertaisuudesta ja suvaitsevaisuudesta ja ajatellaan, että vähemmistön tarpeista ja yhteiskunnallisesta tilasta on hyvä tietää. Kuitenkin tällainen lähestymistapa on hyvin kapea-alaista. Vähemmistöön kuuluvasta voi tuntua, kun puhutaan suvaitsevaisuudesta, että korkea-arvoisempi sietää vähäarvoisempaa. Opetussisällön ja –menetelmien kriittinen tar-

kastelu ja normatiivisuuksien kyseenalaistaminen sukupuolen, seksuaalisuuden ja perheen kuvausten sekä niihin liittyvän kielen osalta olisi laaja-alaisempaa. Kirjoissa on vain yksittäisiä lukuja, joiden aiheena on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja sitä kautta niihin liittyviä kuvia. Vähemmistöihin liittyviä kuvia voisi olla muissakin oppimateriaaleissa, joissa tällä hetkellä on heterokuvauksia ja sukupuolistereotyyppisiä hahmoja. (Lehtonen 2015, 107.)

Setan tekemässä oppaassa opettajille on käsitelty moninaisuuden huomioimista oppiaineiden opetuksessa. Siinä on vinkkejä muun muassa siihen, miten sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta voitaisiin ottaa esille oppiaineiden eri tavoitteiden saavuttamiseksi. Ajatuksena on tuoda moninaisuus osaksi oppitunteja ja oppiaineita aina tarvittaessa, eikä käsitellä aihetta vain yhtä oppituntia. Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus voi nousta keskustelun aiheeksi hyvin spontaanistikin. Opettajilla on usein hyvä tietopohja teemaan liittyen, mutta opettajalta ei vaadita sen syvempää tietämystä aiheesta, sillä asioita voi oppia myös yhdessä. Opettajalla olisi hyvä olla taito turvallisen ja kunnioittavan keskusteluilmapiiirin luomiseksi. Oppilaiden kanssa olisi hyvä luoda yhteisiä pelisääntöjä turvallisen oppimisympäristön luomiseksi. Moninaisuuden tulisi olla myös mukana koulun yleisessä toimintakulttuurissa, eikä vain oppitunneilla. (Seta 2016a, 19.)

3.3 Opetussuunnitelma

Perusopetuksen opetussuunnitelmaan on hyväksytty uudet perusteet 22.12.2014. Uudet perusteet otetaan käyttöön porrastetusti siten, että 1-6 vuosiluokkien osalta käyttöönotto tapahtuu 1.8.2016 ja 7-9 vuosiluokkien osalta vuosina 2017, 2018 ja 2019. Edellinen perusteiden päivitys on tapahtunut vuonna 2004. (Opetushallitus.)

Vuonna 2004 säädetyssä opetussuunnitelmassa seksuaalikasvatus yläluokilla on sisällytetty terveystietoon. Seksuaaliterveyttä käsitellään Terveys arkielämän valintatilanteissa –aihealueen alla ja siihen on sisällytetty ihmissuhteet, seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit. (Opetushallitus 2004.)

Terveystiedon opetus on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuvaa ja sen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Erilaisia ilmiöitä, esimerkiksi terveydessä, hyvinvoinnissa ja turvallisuudessa tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla eri osa-alueiden

kautta. Terveystien liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu ja eettinen vastuullisuus ovat näitä osa-alueita. Opetuksessa tulee vahvistaa ja tukea jokaisen yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Turvallisuustaitoja, sosiaalisia taitoja sekä tunteiden tunnistamisen ja säätelyn taitoja tuetaan ja kehitetään. Vuonna 2017 yläkouluun voimaan tulevassa opetussuunnitelmassa seksuaalisuutta käsitellään kasvun ja kehityksen sisällössä. Terveystiedon opetuksessa käsitellään elämäntulkua sekä kasvun ja kehityksen yleisiä piirteitä. Monimuotoisuus ja henkilökohtaisuus ovat myös keskeisiä asioita. Seksuaalisuuteen liittyen sisällössä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen sekä seksuaalinen kehitys ja huolenpidon merkitys. (Opetushallitus 2014.)

Yläkoulun terveystiedon opetuksessa syvennetään ja laajennetaan aiempina vuosiluokilla opittuja asioita. Oppilaiden kriittistä ajattelua pyritään vahvistamaan sekä itsetuntemusta ja eettistä pohdintaa kykyä tukemaan ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa tulee ottaa huomioon opettavien asioiden merkitys oppilaisen ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta. Opetusta toteutetaan ilmiölähtöisyyden avulla. Oppilaita rohkaistaan tuomaan esille omia tietoja ja kokemuksia sekä tuetaan kysymysten esittämiseen, vastausten etsimiseen ja johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Opetuksessa käytetään tavoitteellisesti pohtivaa työskentelyä ja aktiivista toimintaa, jotka kehittävät eettisiä valmiuksia sekä tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteisötaitoja. (Opetushallitus 2014.)

4 Opinnäytetyön tavoite ja toteutus

Opinnäytetyö toteutetaan työelämäyhteistyönä eräässä Etelä-Karjalan yläkoulussa Lappeenrannassa. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, kuinka yläkoulun yhdeksännen luokan oppilaat ovat kokeneet saamansa seksuaalikasvatuksen peruskoulussa. Työn tavoitteena on saada ajankohtaista tietoa tämänhetkisestä seksuaalikasvatuksesta, jota yläkoulussa toteutetaan. Valitsimme kohderyhmäksi yhdeksäsluokkalaiset, sillä heillä on ollut seksuaalikasvatusta jo kahden lukuvuoden ajan, joten he osaavat vastata seksuaalikasvatuksen sisältöä koskeviin kysymyksiin.

Tässä opinnäytetyössä etsimme vastausta seuraavaan kysymykseen:

1. Miten oppilaat kokevat nykyisen seksuaalikasvatuksen perusopetuksessa?

Aineistonkeruumenetelmänä ovat oppilaille toteutettava määrällinen verkkokysely sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden ja oppimateriaalin tarkastelu. Tutkimuksen perusteella voimme pohdita tämänhetkisen seksuaalikasvatuksen tilaa, sekä mahdollisia kehittämistarpeita.

Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen, sillä halusimme saada tietoa mahdollisimman suurelta joukolta yläkoulun oppilaita. Määrällinen tutkimus sopii prosenttiosuuksia, lukumääriä ja asioiden nykytilaa kuvaaviin tutkimuksiin, ja aineistonkeruumenetelmänä käytetään usein strukturoitua, eli suljettuja kysymyksiä sisältävää kyselylomaketta. Määrällisen tutkimuksen tavoitteena on saada yleistettävää tietoa suuren vastaajamäärän kautta. Tutkimuksemme on kokonaistutkimus, sillä tutkimme jokaisen perusjoukon jäsenen otantatutkimuksen sijaan. (Heikkilä 2014.)

Toteutimme kyselyn lappeenrantalaisen yläkoulun yhdeksäsluokkalaisille. Toimitimme saatekirjeen (Liite 1) sekä suostumuslomakkeen (Liite 2) yhteyshenkilönä toimineelle opettajalle, joka toimitti ne edelleen oppilaiden huoltajille sekä muille osallistuville opettajille. Liitteet toimitettiin oppilaille ja huoltajille sähköisen järjestelmän kautta, jota koulu käyttää. Oppilaat vastasivat kyselyyn oppituntien aikana. Kysely oli avoinna vastaajille 25.9. - 5.10.2017 välisenä aikana. Aineiston keräsimme Webropol-kyselyn avulla (Liite 3), sillä määrälliseen tutkimukseen on tarkoitus osallistua suuri joukko vastaajia. Webropol-kyselyn avulla vastaukset saadaan nopeasti ja sähköisessä muodossa helposti analysoitavaksi. Kyselylomakkeemme oli puolistrukturoitu. Kyselyssä oli 14 kysymystä, joista puolet olivat asteikkoja tyytyväisyyden arviointiin, ja puolet avoimia tai tarkentavia kysymyksiä. Asteikoissa tyytyväisyyttä arvioitiin yhdestä neljään, joissa 1 oli vähiten tyytyväinen ja 4 todella tyytyväinen. Annoimme vastaajille mahdollisuuden tarkentaa vastauksiaan ja ilmaista ajatuksiaan avoimin kysymyksin arviointiasteikkojen tueksi. Suunnitelimme lomakkeen ja kysymykset tuottamaan mahdollisimman paljon dataa, sekä yksitulkintaisiksi että vaivattomiksi vastata. Kyselyn alussa oli yksinkertainen ohjeistus vastaamiseen.

5 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyömme aihe on paljon ajatuksia ja tunteita herättävä. Pyrimme välttämään, etteivät omat arvomme ja ajatusmaailmamme vaikuta työn kirjoittamiseen. Itse saamamme negatiiviset

kokemukset seksuaalikasvatuksesta eivät saa vaikuttaa työhön, ja tekstin täytyy kokonaisuudessaan olla neutraalia. Työssämme käsittelemme mielipiteitä jakavia aihealueita, muttemme ota kantaa siihen omilla mielipiteillämme, ja pyrimme luomaan ilmapiirin, jossa voidaan tarkastella aiheeseen liittyviä asioita avoimesti. Tarkoituksena ei ole kertoa mikä on oikeaa ja mikä väärää, vaan tuoda tietoisuutta seksuaalisuuden monista ulottuvuuksista. Kyselyyn osallistuminen oli oppilaille vapaaehtoista, ja kyselyn pystyi halutessaan keskeyttämään.

Kohderyhmäämme kuuluu alaikäisiä, joten pyysimme huoltajilta suostumuksen kyselyyn osallistumiseksi. Vastaajan anonymiteetti varmistettiin tekemällä kysely nimettömänä ja ilman tunnistettavia tietoja. Toimitimme myös saatekirjeen, jossa on tietoa kyselystä ja sen tarkoituksesta, jotta kyselyyn osallistuvilla on selkeä käsitys, mitä varten kysely toteutetaan. Osa kyselyn vastausvaihtoehdoista oli avoimia kohtia, joten kyselyä purettaessa meidän piti pohtia, mitkä vastaukset olivat valideja. Meidän piti myös kiinnittää huomiota kyselyä tehdessä, että kysymykset olivat helposti ymmärrettäviä. Jos kysymys tai vastausvaihtoehto tulkitaan väärin, tulokset saattavat vääristyä.

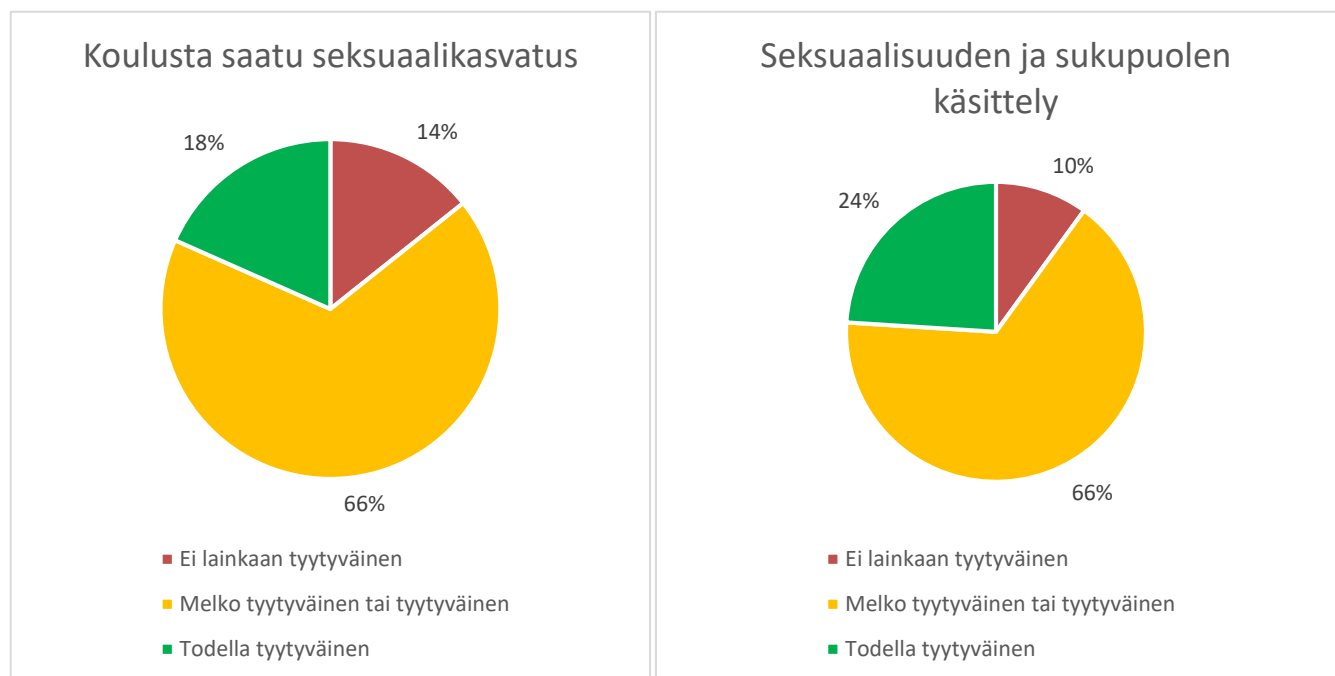
6 Tulokset

Vastaajia tutkimuksessa oli kolmelta luokalta yhteensä 48. Kieltäytyneiden tai poissaolevien oppilaiden määrä ei ole tiedossa, yhden oppilaan vanhemmat eivät halunneet lapsensa osallistuvan kyselyyn. Vastaajista sukupuoleltaan naiseksi identifioitui 29 (60 %) vastaajaa ja miehiksi 13 (27 %). Epäselviä tai käyttökelvottomia vastauksia oli viisi kappaletta. Seksuaalista suuntautumista koskevaan kysymykseen vastasi 43 oppilasta, joista heteroseksuaaliksi itsensä kokivat 34 (70 %) vastaajaa. Koska emme yksilöineet vastaajia, seksuaalista suuntautumista kartoittavaan kysymykseen sukupuolella ("nainen/mies") vastanneen sukupuoli ei selviä, jolloin vastaajan seksuaalinen suuntautuminen on epäselvä. Näitä vastauksia saimme kuusi kappaletta. Yksi vastaaja ei ollut varma suuntautumisestaan.

Tyytyväisyys koulusta saatuun seksuaalikasvatukseen

Oppilaat olivat keskimäärin melko tyytyväisiä koulussa saamaansa seksuaalikasvatukseen. Lähes jokaisen tyytyväisyyttä arvioivan kysymyksen vastauksien keskiarvo oli 2,5; jossa 4 oli suurin mahdollinen tyytyväisyys. Yläkoulussa saamaansa seksuaalikasvatukseen (Kuva 1) olivat

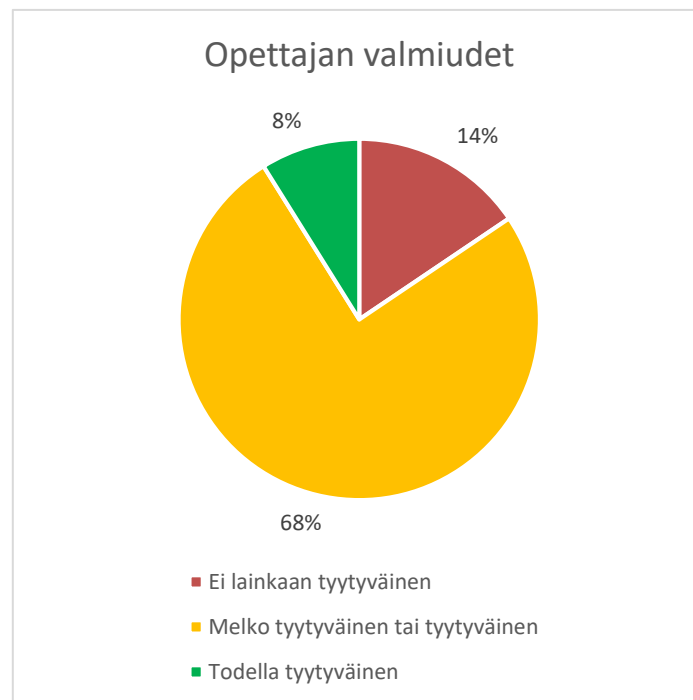
melko tyytyväisiä tai tyytyväisiä 32 vastaajaa (66 %). Seitsemän vastaajista ei ollut lainkaan tyytyväisiä (14 %), kun taas todella tyytyväisiä oli yhdeksän vastaajaa (18 %). Seksuaalisuuden ja sukupuolen käsittelyn (Kuva 2) riittäväksi kokivat jälleen 32 vastaajaa (66 %), täysin riittävämmäksi viisi vastaajaa (10 %). Hyödylliseksi koulusta saamansa seksuaalikasvatuksen koki suurin osa vastaajista. Täysin hyödyttömäksi sen koki yhdeksän vastaajaa (18 %). Kysyttäessä koulusta saadun seksuaalikasvatuksen määrää verrattuna muualta saatuun tietoon, suuri osa koki koulun kasvatuksen määrän ja laadun olleen riittävää. Osa vastaajista oli saanut jotakin tietoa kavereiltaan tai kotoa. Yksi vastaajista kertoi saaneensa paljon tietoa tuntemaltaan sukupuolensa korjanneelta henkilöltä.

Avoimeen kysymykseen, jossa selvitettiin, jäikö jokin tietty osa-alue vastaajan mielestä liian vähälle huomiolle, vastasi 27 oppilasta. Näistä 17 (62 %) vastaajaa kokivat, että mikään osa-alue ei jäänyt liian vähälle huomiolle. Yksi vastaaja olisi toivonut enemmän sisältöä seksuaalivähemmistöistä. Toinen vastaaja koki, että seksuaalisia suuntautumisasiaa ei käsitelty riittävästi. Yksi vastaaja toivoi enemmän opetusta seksistä käytännössä ja siihen liittyvistä asioista, kuten ehkäisyn käytöstä.

Opettajan ja terveydenhoitajan valmiudet seksuaalikasvatukseen

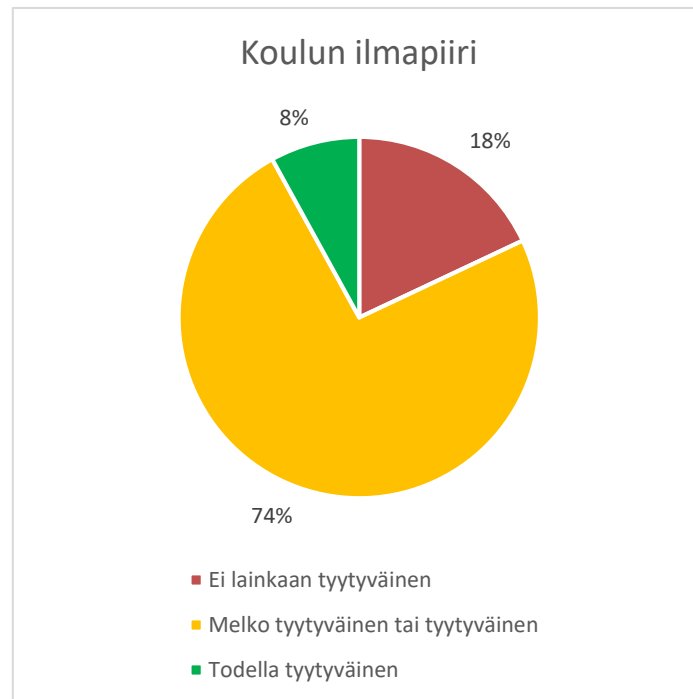
Opettajan valmiuksia arvioitaessa (Kuva 3) seitsemän vastaajaa eivät olleet lainkaan tyytyväisiä (14 %). 33 vastaajaa olivat melko tyytyväisiä tai tyytyväisiä (68 %), ja 8 vastaajaa todella tyytyväisiä. Tarkentavassa avoimessa kysymyksessä opettajan tietämys ja opetus aiheesta koettiin riittäväksi. Kaksi vastaajaa kokivat opettajan olleen opetustilanteessa kiihtynyt, mutta tietävän asiasta jota opettaa. Yksi vastaajista koki, että opettaja ei hävennyt puhua aiheesta ja teki tilanteesta rennon. Myös terveydenhoitajan koettiin enemmistön osalta (83 %) onnistuneen osaltaan seksuaalikasvatuksessa. Terveydenhoitajan koettiin osaavan puhua aiheesta vapaasti ja painostamatta.

Koulun ilmapiiri

Koulun ilmapiiriä arvioidessa tyytyväisyyden keskiarvo oli muita kysymyksiä hiukan alhaisempi (2,25). Yhdeksän vastaajaa koki ilmapiirin huonoksi (18 %), kun taas neljä vastaajaa (8 %) eivät kokeneet ilmapiirissä mitään negatiivista. Loput vastaajista (74 %) kokivat ilmapiirin tasaisesti melko hyväksi tai hyväksi. Avointen vastausten perusteella keskustelu seksuaalisuudesta kuitenkin koettiin hankalaksi melko positiivisesti arvioidusta ilmapiiristä huolimatta. Avoimesti puhuminen seksuaalisuudesta koettiin kahden vastaajan mielestä helpommaksi tyttöjen kuin poi-

kien kanssa. Kaksi vastaajaa kokivat osan oppilastovereistaan olevan ennakkoluuloisia tai vähemmistövastaisia, joka vaikeutti heidän mielestään asiallista keskustelua aiheesta. Yksi vastaajista oli avoimen vihamielinen transhenkilöitä kohtaan. Kyselyn loppuun jätetyssä vapaassa kentässä yksi vastaajista koki, että koulussa voisi keskustella nykyistä vapaammin seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Esimerkkinä hän mainitsi, että jotkin tv-sarjat kertovat koulua selkeämmin, suoremmin ja laajemmin seksistä ja seksuaalisuudesta.

7 Pohdinta

Tutkimuksemme perusteella oppilaat ovat keskimäärin melko tyytyväisiä koulussa saamaansa seksuaalikasvatukseen. Tyytyväisyyttä arvioivissa kysymyksissä yli puolet vastaajista kertoivat olevansa joko melko tyytyväisiä tai tyytyväisiä saamaansa seksuaalikasvatukseen. Loput vastaajista jakautuivat tasaisesti asteikon molempiin päihin. Koulusta saadun seksuaalikasvatuksen määrää ja laatua pidettiin pääasiassa riittävänä ja hyvänä. Myös opettajan ja terveydenhoitajan koettiin onnistuneen seksuaalikasvatuksessa pääasiassa hyvin. Koulun ilmapiiriä arvioidessa keskiarvo tyytyväisyydelle oli hiukan alhaisempi. Seksuaalisuudesta ja sukupuolesta

puhuminen koettiin hankalaksi aiheeksi, jonka koettiin synnyttävän väittelyä ja vahvoja reaktioita.

Suunnitteluvaiheessa oletimme omien kokemustemme perusteella seksuaalikasvatuksen olevan kapea-alaista. Kyselyn tuloksista saimme kuitenkin käsityksen, että enemmistö oppilaista on tyytyväisiä koulun tarjoamaan seksuaalikasvatukseen. Avoimissa kysymyksissä kuitenkin nousi esille, ettei seksuaalivähemmistöihin liittyviä asioita käsitellä kaikkien mielestä riittävästi. Asioiden laajempi käsittely jää opettajan harkinnan varaan, sillä moninaisuutta käsitellään oppikirjoissa hyvin pintapuolisesti.

Lomakkeemme oli pääasiassa tarkoitukseensa toimiva ja käytännöllinen. Saimme suurelta joukolta vastaukset helposti analysoitavaksemme Webropolin työkalujen avulla. Kyselyyn vastaaminen oli vastaajille nopeaa ja vaivatonta. Tuloksia analysoitaessa huomasimme, että koska emme yksilöineet vastaajia millään tavalla, emme pystyneet vertailemaan eri sukupuolien vastauksia toisiinsa. Toisaalta tämä ei ollut kokonaistyytyväisyyttä mittaavassa tutkimuksessamme välttämätöntä, mutta mahdollisuus vertailuun olisi voinut tuottaa jatkotutkimuksia ajatellen käyttökelpoista tietoa sukupuolten eroista seksuaalikasvatuksen kokemisessa.

Opinnäytetyötä tehdessä olemme oppineet paljon seksuaalisuudesta ja sen moninaisuudesta. Olemme päässeet tutkimaan seksuaalisuutta ja sen kehitystä teoriaosuuden kautta, joka on ollut silmiä avaava kokemus. Seksuaalisuus on aiheena melko haastava, sillä siihen liittyy paljon tabuja ja oletuksia. Lisähaasteen tuo opinnäytetyömme kohderyhmä, yläkouluikäiset nuoret. Pohdimme, saammeko tämän ikäisiltä nuorilta relevanttia tietoa kyselyyn, ja se osoittautuikin haasteeksi, sillä osa kyselyyn vastaajista vastasi vitsillä kysymyksiin. Jouduimme siis miettimään tarkasti, mitkä vastaukset joudumme hylkäämään. Koimme kuitenkin tärkeäksi tehdä juuri tämän ikäisille nuorille kyselyn, sillä seksuaalisen identiteetin ja minäkuvan muotoutuminen on ajankohtaista heille.

Omilta kouluajoilta meille on jäänyt mielikuvia kiusallisesta seksuaalikasvatuksesta, ja silloin se tuntui olevan tabu opetuksessa. Juurikaan moninaisuutta ei huomioitu millään tavoilla. Nykypäivänä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus on ajankohtainen ja puhututtava aihe. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaki määrittelee kouluille uusia toimenpiteitä ja käytänteitä. Tämä

tuo haasteensa myös opetuksen järjestämiseen. Moninaisuus täytyy huomioida uusilla tavoilla, eikä siihen ole välttämättä vakiintuneita käytäntöjä.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan meillä oli tarkoituksena kyselyn pohjalta koota tietopaketti henkilökunnan käyttöön seksuaalikasvatuksen tueksi. Tietopakettiin olisi ollut tarkoituksena koota konkreettisia asioita, kuten vinkkejä ja harjoituksia, miten seksuaalikasvatusta voisi toteuttaa yläkouluikäisille. Ajan kuluessa sekä kyselyn että tietopaketin kokoaminen ei ollut enää realistinen tavoite, joten päätimme keskittyä kyselyn toteuttamiseen sekä sen tukemiseen teoriasisällöllä. Opinnäytetyöprosessin aikana mielenkiintomme aihetta kohtaan syveni niin vapaa-ajalla kuin opinnäytetyön työstämistä ajatellen. Meille heräsi useita jatkotutkimusaiheita sekä ideoita lisäsisällöstä, joita emme enää ehtineet kirjoittaa mukaan opinnäytetyöhön.

Yhteistyökoulun oppikirjat

Tarkastelimme yhteistyökoulussa käytettäviä terveystiedon Syke 8- ja Voimaa 7-9 –oppikirjoja. Voimaa 7-9 -kirja on vuodelta 2015, ja se on ollut käytössä aiempina vuosina opetuksessa. Nykyään käytössä on Syke –kirjasarja, josta tarkastelimme kahdeksasluokkalaisille tarkoitettua oppikirjaa. Syke 8 on vuodelta 2017.

Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta on käsitelty kahdessa osakappaleessa Syke 8 –kirjassa. Siinä on mainittu seksuaalisuuden ja sukupuolen eri muotoja, muttei juurikaan avattu termistöä, kuten intersukupuolisuutta. Voimaa 7-9 -oppikirjoissa seksuaalisuutta oli käsitelty laaja-alaisemmin. Siinä on käsitelty muun muassa seksuaalisuuden kehittymiseen ja aikuistumiseen liittyviä aiheita. Näihin liittyi myös kattavasti erilaisia tehtäviä. Kirjassa oli myös täysin oma kappale seksuaaliselle suuntaututumiselle ja siihen liittyviä tehtäviä kattavasti. Vaikka kirjoissa oli käsitelty seksuaalisuuden moninaisuutta melko lyhyesti, aihe on ilmaistu hyvin normaalina osana ihmisyyttä. Myös seksuaalioikeuksista ja yhdenvertaisuudesta oli mainittu molemmissa kirjoissa.

Taulukot

Taulukko 1. Seksuaalisuuden portaat, s. 12

Kuvat

Kuva 1. Koulusta saatu seksuaalikasvatus, s. 22

Kuva 2. Seksuaalisuuden ja sukupuolen käsittely, s. 22

Kuva 3. Opettajan valmiudet, s. 23

Kuva 4. Koulun ilmapiiri, s. 24

Lähteet

- Aalberg, V & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Apter, D. Väisälä, L. & Kaimola, K. (toim.) 2006. Seksuaalisuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Helsinki: Tammi.
- Halonen, M. Reyes, M. & Kontula, O. 2014. Poikanäkökulma seksuaalikasvatukseen –Kasvattajan opas. Helsinki: Väestöliitto.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus, verkkomateriaali. Helsinki: Edita Publishing Oy.
<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf> Luettu 28.10.2017
- Ilmonen, K & Korhonen, E. 2015. Teoksessa Nikander, E. (toim.) Seksuaalioikeudet. Helsinki: Nord Print Oy.
- Kontula, O. 2012. Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä. Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-hanke). Helsinki: Väestöliitto.
- Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. 2015. Seksuaalisuuden portaat. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus. Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kodin_ja_koulun_yhteistyo Luettu 25.10.2017
- Opetushallitus. Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu oppilaitoksissa. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/toiminnallinen_tasa_arvosuunnittelu_oppilaitoksissa Luettu 30.10.2017
- Peltomaa, H. & Mikkola, E. 2007. Psykologian verkot. Lukion kurssit 2 ja 3. Ihmisen kehitys ja kognitio. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus.

Päivänsalo, T-M. Lindblom-Ylänne, S. Niemelä, R. & Anttila, R. 2016. Oivallus. Psykologiaa lukiolaisille 2. Keuruu: Otava.

Salonen, K. 2013 Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Seta 2016a. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus – opitaan yhdessä. Suomen Uusiokuori Oy. http://seta.fi/wp-content/uploads/2016/11/Opas_kouluille_2016_NETTI.pdf Luettu 29.10.2017

Seta 2016b. Seksuaalinen suuntautuminen <http://seta.fi/seksuaalinen-suuntautuminen/> Luettu 21.11.2016

Seta Transtukipiste 2013. HLBTIQ-sanasto. <http://transtukipiste.fi/hlbtiq-sanasto> Luettu 21.11.2016

THL 2014a. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Terveiden edistäminen. Nuoret ja seksuaalisuus. <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/terveyden-edistaminen-eri-toimialoilla/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen-ammattillisessa-koulutuksessa/seksuaaliterveys/nuoret-ja-seksuaalisuus>. Luettu 18.11.2016

THL 2015 Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Seksuaali- ja lisääntymisterveys. Seksuaalinen hyvinvointi. Sukupuoli. <https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/sukupuoli> Luettu 21.11.2016

THL 2016. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Seksuaali- ja lisääntymisterveys. Seksuaalinen hyvinvointi. Seksuaalisuus. <https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/seksuaalisuus>. Luettu 17.11.2016

THL 2014b. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Terveiden edistäminen. Seksuaaliterveys. Seksuaalikasvatus. <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/terveyden-edistaminen-eri-toimialoilla/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen-ammattillisessa-koulutuksessa/seksuaaliterveys/seksuaalikasvatus> Luettu 25.10.2017

Väestöliitto 2016. Vanhemmuus. Lapsi ja seksuaalisuus. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapsijaseksuaalisuus/. Luettu 18.11.2016

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Lehtonen, J. 2015. Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus osana laaja-alaista seksuaalikasvatusta ja heteronormatiivisuuden purkamista. Teoksessa Bildjuschkin, K. (toim.) Seksuaalikasvatuksen tueksi. 104-116. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129742/TYÖ2016_35_web_korjattu.pdf?sequence=5

Sosiaali- ja terveysala

Hyvät oppilaat ja vanhemmat/huoltajat,

Olemme viimeisen, eli neljännen vuoden sosionomi (AMK) –opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötämme yhteistyössä Kimpisen yläkoulun kanssa ja työelämänohjaajanamme toimii terveystiedon opettaja, Jenni Karasti.

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, millaista seksuaalikasvatusta yläkoulussa toteutetaan tällä hetkellä ja miten oppilaat sen kokevat. Toteutamme kyselyn satunnaisesti valituille yhdeksäsluokkalaisille Webropol kyselylomakkeena. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja se toteutetaan nimettömästi. Kyselyyn vastaamisen voi haluttaessa keskeyttää. Kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja ainoastaan opinnäytetyön tekijät käsittelevät sitä, jonka jälkeen materiaali hävitetään.

Tutkimustulosten perusteella teemme seksuaalikasvatuksen toteuttajille tietopaketin, joka sisältää tietoa ja materiaalia nykypäiväisen seksuaalikasvatuksen toteuttamiseksi. Kyselyyn vastaaminen on meille tärkeää, sillä haluamme kartoittaa seksuaalikasvatuksen tilannetta ja kehittää sitä. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5 minuuttia ja se on avoinna 30.09.2017 saakka.

Mikäli teillä on kysyttävää kyselystä tai opinnäytetyöstämme, voitte olla meihin yhteydessä sähköpostite.

Ystävällisin terveisin,

Elisa Mustamaa

elisa.mustamaa@student.saimia.fi

Sami Kotasaari

sami.kotasaari@student.saimia.fi

Sosiaali- ja terveysala

Suostumus

Sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuuden huomioiminen yläkoulun seksuaalikasvatuksessa

Elisa Mustamaa

Sami Kotasaari

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Kyselyyn osallistuja

Alaikäisen huoltajan allekirjoitus

Opiskelijat

Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuden huomioiminen yläkoulun opetuksessa

Vastausvaihtoehdoissa yksi (1) tarkoittaa esimerkiksi vähiten tyytyväistä ja neljä (4) eniten tyytyväistä.

1. Sukupuoli

2. Seksuaalinen suuntautuminen

3. Kuinka tyytyväinen olet saamaasi seksuaalikasvatukseen yläkoulussa?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

4. Käsiteltiinkö seksuaalisuutta ja sukupuoliasioita mielestäsi riittävästi?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

5. Miten erilaisia seksuaalisia suuntautumisia ja sukupuoliasioita mielestäsi huomioitiin?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

6. Jäikö jokin osa-alue mielestäsi liian vähälle huomiolle?

7. Oletko kokenut, että saamastasi seksuaalikasvatuksesta on ollut sinulle hyötyä?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

8. Osasiko opettaja puhua seksuaalisuutta käsittelevistä aiheista luontevasti ja opettaa niitä mielestäsi riittävän hyvin?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

9. Missä opettaja mielestäsi onnistui? Entä missä olisi ollut parantamisen varaa?

10. Kuinka avoimia koulussasi mielestäsi ollaan seksuaalisuutta ja sukupuolta käsittelevistä asioista?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

11. Millainen on luokkasi ja/tai koulusi ilmapiiri? Pystyykö seksuaalisuudesta ja sukupuolesta puhumaan avoimesti?

12. Onko terveydenhoitaja mielestäsi onnistunut kertomaan ja neuvomaan seksuaalisuutta koskevissa asioissa?

1 2 3 4

- ○ ○ ○ ○

13. Missä terveydenhoitaja mielestäsi onnistui? Entä missä olisi mielestäsi ollut parantamisen varaa?

14. Kuinka paljon olet saanut tietoa seksuaalisuudesta ja sukupuolesta koulun kautta? Entä kuinka paljon jostakin muualta?

15. Tähän voit kirjoittaa muita mieleen tulleita asioita.

Kiitos vastaamisesta!